

פרשת משפטים תשפ"א אלקים

שמות פרק כב פסוק י"ט
זָבַח לְאֱלֹהִים יַחְרֵם בְּלִתִּי לִיקָוֶק לְבַדּוֹ :

רש"י

לאֱלֹהִים - לעבודה זרה. אלו היה נקוד לאלהים היה צריך לפרש ולכתוב אחרים, עכשיו שאמר לאלהים, אין צריך לפרש אחרים, שכל למד ובית המשמשות בראש התיבה אם נקודה בחטף, כגון למלך, למדבר, לעיר, צריך לפרש לאיזה מלך, לאיזה מדבר, לאיזה עיר, וכן למלכים, לרגלים צריך לפרש לאיזה, ואם אינו מפרש, כל מלכים במשמע, וכן לאלהים כל אלהים משמע, אפילו קדש, אבל כשהיא נוקדה פת"ח, כמו למלך, למדבר, לעיר נודע באיזה מלך, באיזו מדבר ובאיזה עיר מדבר, וכן לאלהים, לאותן שהוזהרתם עליהם במקום אחר, כיוצא בו (תהלים פו ח) אין כמוך באלהים, לפי שלא פירש הוצרך לנקד פתח: **יחרם** - יומת. ולמה נאמר יחרם, והלא כבר נאמר בו מיתה במקום אחר (דברים יז ה) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא וגו', אלא לפי שלא פירש על איזו עבודה חייב מיתה, שלא תאמר כל עבודות במיתה, בא ופירש לך כאן זובח לאלהים יחרם, לומר לך, מה זביחה עבודה הנעשית בפנים לשמים, אף אני מרבה המקטיר והמנסך והמשתחוה, שהן עבודת בפנים וחייבים עליהם לכל עבודה זרה בין שדרכה לעבדה בכך, בין שאין דרכה לעבדה בכך, אבל שאר עבודות, כגון מכבד והמרבץ והמגפץ והמנשק, אינו במיתה, אלא באזהרה:

רמב"ן

זבוח לאלהים יחרם - לע"ז. והוא נקוד פתח, כלומר לאותן האלהים שהוזהרתם עליהם במקום אחר, זהו לשון רש"י. ור"א פירש שעל דרך הפשט איננו מדבר לישראל, שכבר הזהיר על ע"ז בדבור השני, רק בעבור הגר הכתוב אחריו, כי על תנאי זה יגור בארצנו שלא יזבח לאלהיו כאשר היה עושה. והבל יפצה פיהו, כי בעשרת הדברות הזהיר על ע"ז בלאו, וכאן מפרש העונש והמשפט שנעשה בו, כאשר עשה בלא תרצח ולא תנאף, כי אלה הם המשפטים אשר ישים לפניכם, והנה חייב אותו מיתה, כי יחרם מיתת ב"ד, וכן כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת (ויקרא כז כט). ואמר יחרם, כי מפני אשר זבח לחרם יהיה חייב שיחרם, כענין והיית חרם כמוהו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא (דברים ז כו). ויתכן כי יכלול הכתוב הזובח גם הזבח שהכל יהיה לחרם, לרמוז שהוא אסור בהנאה. והזכיר הכתוב זביחה והוא הדין להשתחויה ולכל עבודת פנים, אבל שאר עבודות כגון המכבד והמרבץ והמגפץ והמנשק אינו במיתה בשלא כדרכה, אבל כדרך עבודה בכל ענין הוא מתחייב ואפילו פוער עצמו לפעור: והנכון במלת לאלהים בפתחות הלמ"ד שהם מלאכי מעלה, ונקראו אלהים בהרבה מקומות בכתוב אין כמוך באלהים ה' (תהלים פו ח), הוא אלהי האלהים ואדני האדונים (דברים יז), השתחו לו כל אלהים (תהלים צז ז), ויקראו גם כן אלים כאשר הזכרתי כבר (לעיל טו יא). ואמר בלתי לה' לבדו, בעבור שהזובחים למלאכיו יחשבו לעשות חפצו שיהיו הם אמצעים להפיק להם רצון מאתו, וכאלו הזבחים לאל ולמשרתיו, על כן אמר בלתי לה' לבדו. ויש בכאן עוד בדרך הזה סוד עמוק, יובן ממנו ענין הקרבנות. ויכול המשכיל לדעתו ממה שכתבנו במקום אחר (לעיל ג), ואונקלוס רמז לו בכאן, ועוד נרמזנו אנחנו בתורת כהנים (ויקרא א ט) בעזרת השם יתברך שמו לעד ולנצח:

שמות פרק י"ח פסוק י"ב

וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֵתָן מִשֶּׁה עֵלְהָ וַיִּזְבְּחֵם לְאֱלֹהִים וַיָּבֵא אֶהָרֹן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאָכֹל לֶחֶם עִם חֵתָן מִשֶּׁה לְפָנֵי הָאֱלֹהִים :

בראשית פרק א פסוק כו

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְדִגְתַּיִם וְיֵעוּף הַשָּׁמַיִם וּבְבִהֶמָה וּבְכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ :

רש"י

נעשה אדם - ענותנותו של הקדוש ברוך הוא למדנו מכאן, לפי שהאדם בדמות המלאכים ויתקנאו בו לפיכך נמלך בהם, וכשהוא דן את המלכים הוא נמלך בפמליא שלו, שכן מצינו באחאב שאמר לו מיכה (מלכים א' כב יט) ראיתי את ה' יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו, וכי יש ימין ושמאל לפניו, אלא אלו מימינים לזכות ואלו משמאלין לחובה. וכן (דניאל ד יד) בגזרת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאלתא, אף כאן בפמליא שלו נמלך ונטל רשות, אמר להם יש בעליונים כדמותי, אם אין בתחתונים כדמותי, הרי יש קנאה במעשה בראשית: **נעשה אדם** - אף על פי שלא סיעוהו ביצירתו ויש מקום למינים לרדות, לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן. ואם כתב אעשה אדם לא למדנו שיהא מדבר עם בית דינו אלא עם עצמו, ותשובת המינים כתב בצדו ויברא אלהים את האדם, ולא כתב ויבראו: **בצלמנו** - בדפוס שלנו: **כדמותנו** - להבין ולהשכיל: **וירדו בדגת הים** - יש בלשון הזה לשון רידוי ולשון ירידה, זכה רודה בחיות ובהמות, לא זכה נעשה ירוד לפניהם והחיה מושלת בו:

רש"י

היה כאחד ממנו - הרי הוא יחיד בתחתונים כמו שאני יחיד בעליונים, ומה היא יחידתו, לדעת טוב ורע ומה שאין כן בבהמה ובחיה: **ועתה פן ישלח ידו** - ומשיחיה לעולם הרי הוא קרוב להטעות הבריות אחריו ולומר אף הוא אלוה. ויש מדרשי אגדה, אבל אין מיושבין על פשוטו:

בראשית פרק ג פסוק ג

וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב וָרָע וְעַתָּה פֶן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מִעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וַחֵי לְעֹלָם :

יהושע פרק כד פסוק י"ט
 ויאמר יהושע אל העם לא תוכלו לעבד את יקוק כי אלהים קדשים הוא אל קנא הוא לא ישא לפשעכם ולחטאותיכם:

ויקרא פרק כז פסוק כח
 אך כל חרם אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחזתו לא ימכר ולא יגאל כל חרם קדש קדשים הוא ליקוק:

רש"י
 אך כל חרם וגו' - נחלקו רבותינו בדבר יש אומרים סתם חרמים להקדש, ומה אני מקיים (במדבר יח יד) כל חרם בישראל לך יהיה, בחרמי כהנים שפירש ואמר הרי זה חרם לכהן, ויש שאמרו סתם חרמים לכהנים: **לא ימכר ולא יגאל** - אלא ינתן לכהן. לדברי האומר סתם חרמים לכהנים, מפרש מקרא זה בסתם חרמים. והאומר סתם חרמים לבדק הבית, מפרש מקרא זה בחרמי כהנים, שהכל מודים שחרמי כהנים אין להם פדיון עד שיבואו ליד כהן, וחרמי גבוה נפדים: **כל חרם קדש קדשים הוא** - האומר סתם חרמים לבדק הבית מביא ראיה מכאן, והאומר סתם חרמים לכהנים מפרש כל חרם קדש קדשים הוא לה', ללמד שחרמי כהנים חלים על קדשי קדשים ועל קדשים קלים, ונותן לכהן, כמו ששנינו במסכת ערכין (כח ב) אם נדר נותן דמיהם, ואם נדבה נותן את טובתה: **מאדם** - כגון שהחרים עבדיו ושפחותיו הכנענים:

דברים פרק י"ז פסוק ה
 והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך את האיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו:

רש"י
והוצאת את האיש ההוא אל שעריך וגו' - המתרגם אל שעריך, לתרע בית דינך, טועה, שכן שנינו אל שעריך זה שער שעבד בו, או אינו אלא שער שנדון בו, נאמר שעריך למטה ונאמר שעריך למעלה (פסוק ב) מה שעריך האמור למעלה שער שעבד בו אף שעריך האמור למטה שער שעבד בו. ותרגמו לקרויך:

מסכת אבות פ"ג מ"א
 עקביא בן מהלאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא: